

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

VERDEDIGING VAN HET EILAND AMBON IN HET JAAR 1942

BIJLAGE: Een schetskaart.

A. Inleiding.

Het eiland Ambon vormde een van de gebieden in de Buitengewesten waarvoor het nodig werd geoordeeld om ten aanzien van de defensie bijzondere maatregelen te treffen. Dit eiland ontleende zijn bijzondere betekenis aan het feit, dat aldaar een basis voor Marine-vliegtuigen en een vliegbasis waren gevestigd.

Op grond van het vorenstaande waren dan ook in de loop van 1941 verschillende maatregelen tot het opvoeren van de weerbaarheid van genoemd eiland getroffen.

Het garnizoensbataljon, dat ten behoeve van het handhaven van orde en rust over Ambon en een 8-tal andere plaatsen over de Molukken was verspreid, werd onder opheffing van verschillende detachementen zo veel mogelijk in Ambon geconcentreerd, terwijl eveneens aanvulling met van Java afkomstige troepen plaats vond. Bovendien was een Australisch bataljon naar Ambon overgebracht.

B. Beschikbare troepen.

Bij het uitbreken van de vijandelijkheden beschikte de Territoriale Commandant over de volgende troepen.

I. Nederlandse troepen.

- a. het garnizoensbataljon der Molukken, bestaande uit 4 compagnieën, waarvan 1 kort verband compagnie.
- b. 2 compagnieën van het Reserve Korps (gepensioneerde militairen).
- c. Een mitrailleur compagnie.
- d. 4 brigades (sterkte van een brigade 15—18 man), afkomstig van een van de detachementen in de Molukken.
- e. 1 compagnie Eur. militie.
- f. 4 sectiën Niet Europese militie.
- g. 1 compagnie Stadswacht.

Voorts de volgende artillerie-eenheden.

- 1 batterij van 4 stukken 15 cm L.40.
- 1 batterij van 2 stukken 7,5 cm L.55 Mar.
- 2 batterijen van 4 stukken 7 cm L.14 V.S.
- 2 batterijen van 4 stukken 7,5 cm L.30.
- 1 sectie van 2 stukken 3,7 cm.
- 1 batterij van 4 stukken 4 cm Ld.
- 1 sectie van 2 stukken 4 cm Ld.
- 4 sectiën van 3 mitrn. 12.7 Ld.

Van deze batterijen waren die van 7,5 cm L.30 en 1 van de batterijen van 7 cm L.14 V.S. mobiel.

II. Australische troepen.

Een bataljon bestaande uit een staf, HQ coy (ondersteuningscompagnie) en 4 tirailleurcompagnieën met brenguncarriers, mitrailleurs en mortieren en voor het grootste gedeelte gemotoriseerd. (Beschikt werd over 80 motorvoertuigen).

C. Defensie-maatregelen.

Teneinde een vijandelijke landing en opmars zoveel mogelijk te vertragen waren op verschillende daarvoor in aanmerking komende plaatsen stellingen opgeworpen. Zie bijgevoegde schetskaart.

Als verreweg de voornaamste moet de z.g. Passo-stelling worden genoemd, welke uit verschillende sectie steunpunten bestond en welke was aangelegd met de bedoeling om de vijand de toegang tot het schiereiland Laitimor te betwisten.

In de buitenbaai waren uitgebreide mijnenvelden aangelegd, welke door de Nona-batterij (4 stukken van 15 cm L.40) konden worden bestreken. Nabij de kolensteiger W. van Ambon waren 2 stukken 7,5 cm L.55 opgesteld met als hoofdtaak: Rede beveiliging.

Bij de overgang van buiten- en binnenbaai, ter hoogte van Galala, was een balken versperring aangebracht, waarop door 2 stukken 3,7 cm vuur gebracht kon worden. Nabij Halong was een van de mobiele batterijen van 7,5 cm L.30 opgesteld met het doel om afbreuk te doen aan de vijand, gedurende een eventuele opmars van Hitoelama in Z. richting. De luchtdoelartillerie was opgesteld nabij het vliegveld Laha (4 stn 4 cm Ld.) en nabij het Marine Vlieggkamp (M.V.K.) nabij Halong.

D. Actie van de op Ambon gestationeerde luchstrijdkrachten gedurende December 1941 en Januari 1942.

Aan Marinevliegtuigen werd in het Marine Vlieggkamp over 3 Groepen Catalina's van de Marine Luchtvaart Dienst beschikt, terwijl op de vliegbasis Laha 1 Patrouille Brewsters van de M.L. en 1 Afdeling Lockheed Hudsons der R.A.A.F. waren gestationeerd.

Van 9 December '41 af werden geregeld van deze bases af verkenings- en bombardementsvluchten ondernomen. De sterkte van de Patrouille Brewsters bedroeg 3 vliegtuigen, het werd vermist tijdens de verplaatsingsvlucht van Java naar Ambon

Tengevolge van beschadiging van een der vliegtuigen op de grond bleven tenslotte slechts 2 gevechtssklare jagers over. De Australische Lockheed Hudson bommenwerpers hebben na de val van Menado in samenwerking met de Catalina's van de M.L.D. (11 Januari 1942) herhaaldelijk aanvallen op de zich aldaar bevindende Japanse schepen met succes verricht.

Na de val van Menado namen ook de vijandelijke luchtaanvallen op Ambon toe. Op 15 Januari '42 had een aanval met overmachtige Japanse vliegtuigen plaats, onze jagers bonden echter de strijd aan, maar moesten het onderspit delven, de beide jagers werden afgeschoten, de piloten wisten zich echter per parachute te redden.

De in hevigheid toenemende bombardementen maakten het tegen het eind van Januari 1942 duidelijk, dat gelet op het Japanse overwicht ter zee en in de lucht, de bases op Ambon niet langer meer zouden kunnen worden gehandhaafd. Toen dan ook op 26 Januari '42 drie Hudsons door de vijand op de grond werden vernietigd, werd besloten om de Australische vliegtuigen naar Darwin (Australië) te doen terugkeren. Op 28 Januari ving de evacuatie aan en was voltooid juist voordat de vijand met de landing aanving. Het terugtrekken van de Marine watervliegtuigen had reeds op 16 Januari 1942 plaats gevonden.

E. Landing van de Japanse strijdkrachten.

De nadering van een vijandelijke vloot ter sterkte van

- 1 zware kruiser,
- 3 kruisers,
- 5 torpedobootjagers en
- 13 transportschepen,

opstomende in de richting van Ambon, werd reeds op 29 Januari 1942 gemeld.

In verband met het feit, dat deze vloot voortdurend door de Japanse luchtmacht werd gedekt, kon zonder verliezen te hebben geleden Ambon worden bereikt, alwaar in de nacht van 30 op 31 Januari 1942 tot de landing werd overgegaan. De vijandelijke vloot splitste zich bij de nadering N.W. van Ambon. Een deel stoomde op naar Hitoelama (N. kust van het schiereiland Hitoe) en een ander deel naar de Zuidkust van het schiereiland Laitimor. De door ons gelegde mijnversperringen werden vermeden, zodat de vijandelijke vloot buiten bereik van de Nona-batterij bleef.

Alvorens tot de behandeling van de landing en de daarop gevolgde opmars over te gaan, zal de opstelling van de eigen troepen in beschouwing worden genomen.

F. Opstelling eigen troepen. (zie schetskaart).

Kort voor de landing was de opstelling als volgt:

a. Kustopstellingen.

De 4e Compagnie van het Garnizoensbataljon werd bestemd om de kuststellingen I en III te bezetten, t.w.:

Stelling I bij Hitoelama: .

1 sectie infanterie waaraan toegevoegd 1 sectie mitrn en 2 sien mortn, met opdracht om de landing z.v.m. te belemmeren en bij gebleken noodzaak terug te trekken op stelling V (z.g. Passo-stelling).

Stelling III werd bezet door de rest van de 4e compagnie, t.w.:

1 brigade bij Waai en de rest van de compagnie bij Toelehoe.

Deze afdelingen hadden de opdracht om bij het uitblijven van een aanval op het bezette kustgedeelte naar het binnenland te trekken, teneinde een actie in te zetten tegen de verbindingen van de vijand, voor het geval deze de Passo-stelling uit N. richting mocht aanvallen. Daartoe waren verschillende munitie- en levensmiddelendepôts in het binnenland aangelegd.

b. *Bergstellingen.*

Als voornaamste hiervan moet de z.g. Passo-stelling (stelling V) worden aangemerkt.

Voor bezetting van deze stelling werden bestemd:

- de Staf en 2 compagnieën van het Garnizoensbataljon;
- 1 Compagnie van het Res. Korps (de andere compagnie van het Res. Korps was opgelost om de bedieningsmanschappen bij de artillerie, zoeklichten en verbindingsafdeling te leveren).
- 1 Sectie van de Eur. militie Compagnie (de rest van de compagnie was ingezet ter beveiliging van de verschillende batterijen artillerie),
- 4 Sectiën mitrn en 4 sectiën mrtn.
- 2 mobiele batterijen van 7.5 cm L.30 (opgesteld te Laterie en nabij Halong).
- 2 sien 7 cm L.14.
- 2 tankbussen.

De bergstellingen VI, VII, VIII en IX waren bezet door speciaal daarvoor opgeleide sectiën van de inheemse militie.

c. *Verdediging Vliegveld te Laha.*

Hiervoor was 1½ compagnie van het Australische Bataljon bestemd, waarbij het volgende personeel van het K.N.I.L.:

- de bediening van de 4 stukken 4 cm ld.
- 2 sien mitrn.
- 2 gewapende overvalwagens.

d. *Bezetting en stellingen in het Z.W. gedeelte van het schiereiland Laitimor.*

De rest van het Australische bataljon werd bestemd om de aldaar aangelegde stellingen bij gebleken noodzaak te bezetten.

Oorspronkelijk was het de bedoeling om het gros van de Australische troepen, in verband met hun mobiliteit, als reserve te bestemmen. In verband met het feit, dat de Australische Commandant zijn troepen voor de z.g. „jungle fighting” minder geschikt achtte werd hiervan afgezien.

e. *Reserve.*

Deze bestond uit 1 compagnie van het Garnizoensbataljon, 4 brigades van een van de detachementen buiten Ambon gelegen en de compagnie Stadswacht. Deze reserve was in handen van de Territoriale Commandant van de Molukken. De bedoeling was om met deze reserve, welke in de omgeving van de Kota Ambon was opgesteld, indien mogelijk, offensief op te treden.

G. Landing van de vijand en de daarop gevolgde actie.

De bewegingen van de reeds door de Australische vliegtuigen gesignaleerde vijandelijke scheepsmacht werden door de uitgezette posten nauwkeurig gemeld.

In de nacht van 30 op 31 Januari 1942 verzamelden zich 13 transportschepen voor de baaien van Hoetoemoeri en Hoekoerilla en 6 transportschepen lagen onder dekking van enkele torpedobootjagers voor Hitoelama voor anker. Een drietal kruisers waren gemeld voor de kust bij Latoehalat, terwijl drie schepen voor de Bagoeala Baai waren gemeld.

De vijand ving op 31 Januari te 1.00 met de landingen aan. De landing op de Z. kust van Laitimor kon ongestoord geschieden, aangezien aldaar geen versterkingen aan de kust waren opgeworpen. De landing bij Hitoelama verliep minder gunstig voor de vijand. De aldaar opgestelde afdeling, gecommandeerd door de res. 1e Luit. G. P. Couvert, wist de vijand aanzienlijke verliezen toe te brengen.

De landingsvaartuigen voeren op de in zee aangebrachte staketsels en kwamen daar onder voorbereid mortiervuur. De afdeling was in verband met haar geringe sterkte niet in staat om de landing af te wijzen. Al spoedig ging de vijand tot een landing in breed front over. De vijand ondervond verder gedurende de opmars door het schiereiland Hitoe geen weerstand. Kort na de landing splitste de Japanner zich in 2 colonnes, 1 colonne rukte op in de richting van het vliegveld Laha en de andere in de richting van de Passo-stelling.

Inmiddels was zoals boven omschreven de vijand ongehinderd op de Zuidkust van het schiereiland Laitimor aan land gekomen en wel ter hoogte van Hoekoerilla en Hoetoemoeri. De nabij Hoetoemoeri gelande troepen zetten in 2 richtingen de opmars in. Een colonne wendde zich tegen het O. front van de Passo-stelling en de andere rukte op in de richting van de plaats Ambon.

De Passo-stelling was op de Oostvleugel beveiligd door een sterk steunpunt te Batoegong, vanwaar een afdeling met een waarschuwend taak naar Taisapoe was gezonden. Laatstgenoemde afdeling werd door de vijand overrompeld en kort daarop werd een krachtige aanval op het steunpunt Batoegong ingezet. Te ongeveer 7.30 was dit belangrijke steunpunt in handen van de vijand, waarna de vijand zijn troepen groepeerde om tot de aanval op de Oostvleugel van de Passo-stelling over te gaan.

Intussen was een zware storm opgestoken, waardoor veel schade aan de bovengenoemde telefoonverbindingen werd aangebracht, hetgeen tengevolge had, dat de Territoriale Commandant en de stellingcommandant

dant van Passo het overzicht over de ontwikkeling van de toestand verloren.

De in de richting van de plaats Ambon oprukkende colonne onder- vond enige tegenstand van de afdeling, welke in stelling VI was geplaatst. Al spoedig was het duidelijk, dat deze afdeling niet bij machte was om gedurende geruime tijd weerstand te kunnen bieden; de uit de Algemene reserve gezonden versterking kwam te laat ter plaatse om nog steun te kunnen bieden. Met hetzelfde succes trad de vijand op, welke bij Hoekoerila aan land was gekomen en vandaar in 2 colonnes, een naar de plaats Ambon en de andere in de richting van de Nona-batterij was opgerukt.

Niettegenstaande het terrein als zeer zwaar moet worden aange- merkt en niettegenstaande het reeds van de vroege morgen af slag- regende, wist de vijand zich snel te verplaatsen, zodat reeds te 10.00 van de 31e Januari 1942 de vijand zich tegenover de Z. rand van de plaats Ambon ontwikkelde. De aldaar opgestelde reserve was niet bij machte om 's vijands aanval af te slaan, zodat de vijand er in slaagde om nog voor het invallen van de duisternis op de 31e Jan. '42 de stad Ambon te bezetten, hetgeen geen verwondering behoeft te baren, aangezien de aldaar beschikbare reserve aanzienlijk was ver- zwakt door het zenden in de vroege morgen van 1 compagnie van het Garnizoensbataljon naar het Z.W. gedeelte van Laitimor, zulks op ver- zoek van de Australische commandant, die in verband met de opmars van de vijand in de richting van de Nona-batterij op versterking met een eenheid van K.N.I.L. had aangedrongen.

Te 10.30 was de Territoriale Commandant in verband met de vijande- lijke opmars gedwongen om zijn commandopost nabij Galala naar de Passo-stelling te verplaatsen, waar de commandopost van de stelling- commandant te 11.30 werd bereikt.

Tengevolge van de hevige aanvallen van de vijand was het niet mogen gelukken, niettegenstaande de door onze troepen uitgevoerde tegenstoten, om de meest oostelijke steunpunten van de Passo-stelling te behouden, omstreeks 13.00 werd ook de druk voelbaar welke de van Hitoelama (N. kust van het schiereiland Hitoe) naar het Z. opgerukte vijand op het N. front van de Passo-stelling uitoefende. Deze aan- vallen werden, dank zij het door de Artillerie op de vijand uitge- brachte vuur, met succes afgeslagen.

De in het Oosten in het bergterrein agerende vijand bleef echter hevige druk uitoefenen; dank zij de gedekte naderingswegen, welke het bergterrein bood, wist de vijand zelfs te ongeveer 17.00 tot in de nabijheid van de commandopost door te dringen, tengevolge waarvan deze naar achteren moest worden verplaatst en de stelling belangrijk moest worden ingekrompen.

De stellingcommandant en de Territoriale Commandant richtten te Mentetoe een nieuwe commandopost in. Spoedig na aankomst aldaar kwam bericht binnen, dat de plaats Ambon in handen van de vijand was gevallen. De reserve was uiteen geslagen en vloede in de richting van de Passo-stelling terug.

Bij het invallen van de duisternis bevonden de Nederlandse troepen zich op het schiereiland Laitimor in een zeer ongunstige positie.

Een groot gedeelte van de Passo-stelling had men bereids prijs

moeten geven, bij deze strijd hadden wij belangrijke verliezen geleden. De vijand had zich tussen de Nederlandse en Australische troepen weten te dringen, waardoor de verbinding met de Australische troepen was verbroken; de hoofdplaats van het eiland was in handen van de vijand. Er waren geen reserves meer beschikbaar.

Gelet op vorengeschetste ongunstige omstandigheden, besloot de Territoriale Commandant de strijd in de Passo-stelling te doen staken. Het duurde tot 3.00 van 1 Februari 1942, voor onze parlementairs contact met de vijand kregen. De capitulatie van de staf van de Territoriale Commandant en van de troepen van de Passo-stelling werd aanvaard.

De strijd, welke tegen de bezetting van het vliegveld te Laha op het schiereiland Hitoe werd gevoerd, woedde echter nog voort. Eerst op de 2e Februari 1942 slaagden de Japanners er in om zich van het vliegveld meester te maken.

De actie tegen de in het Z.W. gedeelte van het schiereiland Laitimor aanwezige Australische strijdkrachten werd eerst op de 1e Februari met volle kracht ingezet. In de namiddag van de 1e Februari viel de Nona-batterij en de Amahoesoe-stelling (stelling Nr. X) in handen van de vijand, de vuurmonden waren echter door het batterijpersoneel vernietigd. De Australische troepen hadden zich op de Eri-stelling (stelling Nr. XI) teruggetrokken; tengevolge van de bedreiging van de Z.O. vleugel, door overmachtige Japanse afdelingen, waren de Australische troepen gedwongen in de namiddag van 2 Februari te capituleren.

Zo was dus op 3 Februari 1942 het eiland Ambon in handen van de vijand met uitzondering van het N. gedeelte van het schiereiland Hitoe, waar 2 secties van de 4e compagnie van het Garnizoensbataljon onder commando van de Kapitein J. Kaseger, naar het binnenland voor het voeren van de guerillastrijd waren uitgeweken.

In verband met het feit, dat de baai van Toelehoe door een mijnversperring was afgesloten, waagde de vijand er zich niet toe om een landing op de O. kust van het schiereiland Hitoe uit te voeren. De aldaar gestationneerde kruiser volstond met het bewaken van genoemd kustgedeelte.

Nu een aanval uitbleef besloot de Kapitein Kaseger in de avond van de 2e Februari 1942 de stellingen te verlaten en zich voor het voeren van de guerillaoorlog te gaan groeperen. Een duidelijk beeld van de toestand had de commandant niet, aangezien hij wegens het uitvallen van de telefonische verbindingen sedert de namiddag van 31 Januari geen berichten meer van de Territoriale Commandant en van de commandant van de Passo-stelling had ontvangen. Het bericht van de capitulatie ontving hij eerst op 4 Februari 1942.

De Japanners lieten de troepen welke na de capitulatie nog guerillaoorlog voerden weten, dat zij zouden worden onthoofd, indien zij in hun handen zouden vallen. Ook de gezinnen van de guerillastrijders werden bedreigd. Een en ander was oorzaak, dat het moreel van de guerillastrijders daalde, temeer omdat tengevolge van verraad van de zijde van de Mohammedaanse bevolking de actie tegen de Japanse verbindingen werd belet. Voorts waren de aangelegde magazijnen met levensmiddelen door diezelfde bevolking geplunderd, zodat een even-

tueel terugtrekken van de guerillatroepen naar het eiland Ceram onder de ogen moest worden gezien.

Tengevolge van de door de Japanners ingestelde scherpe bewaking van het tussen Ambon en Ceram gelegen vaarwater moest hiervan echter worden afgezien, zodat de commandant van de guerillatroepen gedwongen was om vergezeld van enkele van zijn getrouwen zich op 7 Februari 1942 te Passo bij de Japanse commandant aldaar te melden.

Van vorengenoemde datum af was Ambon in zijn geheel in handen van de Japanse bezetter.

Aangezien alle voorgeschreven vernielingen op tijd waren uitgevoerd leverde het bezit van de op het eiland gelegen vliegbases geen direct voordeel op, terwijl dank zij de door onze troepen geboden weerstand de vijand in belangrijke mate verliezen werden toegebracht.

Volgens gegevens van Japanse zijde moet de vijand, die met een totale sterkte van ongeveer 20.000 man het eiland Ambon bezette, 2400 man hebben verloren.

De op Ambon gevoerde strijd moest worden gevoerd zonder steun van vliegtuigen en nagenoeg zonder luchtafweermiddelen, bovendien vielen al heel spoedig de beschikbare verbindingsmiddelen tengevolge van vijandelijke vuuruitwerking uit, waardoor een samenwerking tussen de Australische en Nederlandse eenheden in ongunstige zin werd beïnvloed.

De uitgebreide mijnenvelden, welke in de wateren nabij Ambon waren, waren oorzaak dat de bewegingen van de vijandelijke vloot werden beperkt. Eerst na het uitvallen van de Nona-batterij kon de vijand tot het vegen van de mijnenvelden overgaan, waarbij 1 Japanse torpedojager verloren ging en een tweede ernstig werd beschadigd.

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

BOEKBESPREKING

HERINNERINGSALBUM VAN DE 1e INFANTERIE-BRIGADEGROEP VAN DE C DIVISIE „7 DECEMBER” VOOR „ONS LEGER” UITGEGEVEN DOOR A. W. SIJTHOFF'S UITG. MIJ N.V. LEIDEN. PRIJS F 6.—.

Geen aaneengeschaakt fotomateriaal noch dorre tekst leverden de bouwstoffen voor het eerste deel van dit herinneringsalbum. Integendeel, tekst en beeld zijn tot een prettig lees- en „kijk”boek samengeweven.

Na de voorgeschiedenis van de brigadegroep in Engeland en Nederland wordt de bootreis van de kwartiermakers naar Indië verteld, waarna een tactisch verslag van de brigadegroep over de periode September '46—Maart '47 wordt gegeven.

Wat er nodig is om een onderdeel van plm. 6000 man gevechtvaardig — zo-

wel materieel als moreel — te houden, wordt uitvoerig belicht in het hoofdstuk „Afdeling P(ersoneelsaangelegenheden en K(wartiermeesterszaken))”.

(Na deze verhandelingen over de werkzaamheden van de staf volgen bijdragen betreffende de onderdelen die tezamen de 1e Infanterie Brigadegroep vormen; van elk onderdeel de eigen belevenissen, de mooie momenten, maar ook droeve plechtigheden.

De beschrijvingen zijn nuchter — zoals de Nederlandse soldaat zelf —, bij tijd en wijle doorbroken door de gezonde humor waarover de Nederlander in moeilijke tijden beschikt.

Het album ademt een geest van kameraadschap en onderlinge waardering niet alleen in de eigen brigadegroep, maar ook voor de mannen van O.V.W.-bataljons en KNIL.